

Тернопільська обласна рада
Управління освіти і науки Тернопільської облдержадміністрації
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка

Кафедра педагогіки та психології

ЗАТВЕРДЖЕНО
Проректор з навчальної роботи

М.Б. Боднар

«30» серпня 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ПСИХОЛОГІЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

спеціальність 014 Середня освіта (Інформатика)

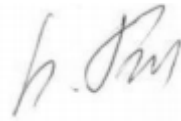
освітньо-професійна програма Середня освіта (Інформатика)

Ярошук М.В. Психологічне консультування [робоча програма з варіативної навчальної дисципліни для студентів спеціальності 014 Середня освіта (Інформатика)] /– М.В. Ярошук, Кременець, 2019. – 26 с.

Розробник: **Ярошук М.В.** – кандидат психологічних наук, ст. викладач кафедри педагогіки та психології Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри педагогіки та психології
Протокол № 1 від 30.08.2019 року

Завідувач кафедри
педагогіки та психології

Л.М. Кравець

“30” _____ серпня _____ 2019 року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, предметна спеціалізація, освітньо-професійна програма	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів відповідних ECTS – 3	Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка	Вибіркова	
Модулів – 1 Змістових модулів – 3	Спеціальність: 014 Середня освіта (Інформатика)		
Загальна кількість годин – 90	Освітньо-професійна програма: Середня освіта (Інформатика)	Рік підготовки:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 3		3-й	3-й
		Семестр	
		2-й	2-й
		Лекції	
		18 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
	18 год.	4 год.	
	Лабораторні		
	-	-	
	Самостійна робота		
	54 год.	78 год.	
	Вид контролю: Залік		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 40/60%

для заочної форми навчання – 13/87%

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання курсу навчальної дисципліни «Психологічне консультування» поглиблення та удосконалення професійної підготовки психолога на основі синтезу психологічних і педагогічних знань та умінь.

Вивчення курсу «Психологічне консультування» спрямоване на формування у студентів наступних професійних компетентностей:

Загальні компетентності

(ЗК3) Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

(ЗК5) Здатність бути критичним і самокритичним.

(ЗК10) Здатність здобувати і використовувати в практичній діяльності нові знання і вміння.

Фахові компетентності

(ФК14) Здатність педагога до критичного аналізу власної педагогічної діяльності, до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання і саморозвитку.

Програмні результати

ПРН5. Демонструвати знання психолого-педагогічних і комунікаційних теорій, теорії виховання, основних напрямків та перспектив розвитку освіти та педагогічної науки в Україні.

ПРН10. Вміти використовувати різноманітні ресурси для пошуку потрібної інформації, критично аналізувати й опрацьовувати інформацію з метою використання її у сфері професійної діяльності.

ПРН13. Демонструвати знання основ філософії, педагогіки, психології, що сприяють розвитку загальної культури й соціалізації особистості, в обсязі, необхідному для розуміння причинно-наслідкових зв'язків у розвитку особистості, суспільства й уміння їх використовувати у професійній і соціальній діяльності.

ПРН18. Усвідомлювати соціальну значущість майбутньої професії, необхідність подальшого навчання, вивчення, аналізу, узагальнення та поширення передового педагогічного досвіду, систематично підвищувати свою професійну кваліфікацію.

3. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. ЗАГАЛЬНЕ УЯВЛЕННЯ ПРО ПСИХОЛОГІЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ.

Тема 1: Основна проблематика та особливості розвитку психологічної допомоги у сучасному світі.

Поняття про психологічну допомогу. Основна психологічна проблематика людини у сучасному світі. Основні передумови та джерела виникнення психологічної допомоги. Джерела та сучасні тенденції у вітчизняній теорії і практиці психологічної допомоги. Становлення психологічної допомоги як соціального інституту та професії.

Психічний (духовний) розвиток дитини. Екзистенційні та особистісні проблеми підлітка. Шлюб та сім'я. Психічне та особистісне здоров'я.

Психологічна допомога помираючому та психотерапія непоправного лиха. Проблеми похилого віку. Місця ув'язнення, лікарні, казарми, студентські містечка. Психологічна допомога у кризових ситуаціях. Шкільне консультування. Професійне консультування. Крос-культурна проблематика. Управлінське консультування.

Основні поняття: психологічна допомога, екзистенція, персоналізація, соціальна допомога, психічне здоров'я, шкільне консультування, професійне консультування, крос-культурна проблематика, управлінське консультування.

Тема 2: Психологічне консультування та інші види психологічної допомоги.

Поняття психологічного консультування. Принципи психологічного консультування: добровільною, доброзичливою і безоцінного ставлення до клієнта, забезпечення конфіденційності зустрічі, професійної мотивованості та ін.

Умови результативності психологічного консультування. Наявність реальної психологічної проблеми клієнта. Тривалість консультування. Виконання рекомендацій. Сприятлива атмосфера.

Причини недостатньої результативності психологічного консультування. Незнання психологом законів психологічного розвитку. Відсутність оптимальних умов. Небажання клієнта слідувати рекомендаціям психолога та ін. Психокорекція та психотерапія як види психологічної допомоги.

Основні поняття: психологічне консультування, принцип добровільності, принцип доброзичливості, принцип конфіденційності, принцип професійної мотивованості, принцип розмежування особистісних та професійних стосунків психотерапія, психокорекція, позиція «зверху», позиція «на рівних», позиція «радника».

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ

Тема 3: Організація консультативного процесу.

Організація роботи психологічної консультації. Загальні питання та режим роботи психологічної консультації. Розподіл обов'язків між працівниками психологічної консультації. Взаємодія психолога-консультанта з іншими спеціалістами-консультантами.

Підготовка до проведення психологічного консультування. Вибір приміщення і обладнання місця. Забезпечення консультації папером, технікою, комп'ютером. Придбання спеціальної літератури.

Тестування у практиці психологічного консультування. Значення та вимоги до тестування під час психологічного консультування. Умови застосування психологічних тестів та їх різноманітність.

Основні поняття: психологічна консультація, секретар-референт, помічник-лаборант, розповідь-сповідь.

Тема 4: Особистість психолога-консультанта у консультативному процесі

Роль і місце консультанта у консультативному процесі. Класифікація та найважливіші рольові функції психолога-консультанта.

Професійна підготовка психолога-консультанта та підвищення його професійної кваліфікації. Загальноосвітня наукова підготовка, освоєння ряду розділів психології, підготовка в галузі психологічного консультування.

Основні вимоги до психолога-консультанта. Загальні вимоги до психологічного консультування та до психолога-консультанта. Спеціальні вимоги до психолога-консультанта в різних галузях психологічного консультування.

Основні поняття: психолог-консультант, професіонал-консультант, психічна реальність, консультант, соціальний психолог, емпатія, відкритість, доброзичливість, безоцінне ставлення до клієнта, особистісне піклування.

Тема 5. Проведення психологічного консультування, його основні етапи та процедури

Проведення психологічного консультування. Основні етапи психологічного консультування: підготовчий, налагоджувальний, діагностичний, рекомендаційний, контрольний.

Техніка психолога-консультанта. Зустріч клієнта у психологічній консультації. Початок бесіди з клієнтом. Зняття психологічної напруги у клієнта та активізація його розповіді на стадії сповіді. Техніка при інтерпретації сповіді клієнта. Дії консультанта при дачі клієнту порад і рекомендацій. Техніка завершального етапу психологічного консультування. Загальні правила ведення психологічного консультування.

Засоби ведення консультативного процесу. Невербальні засоби консультативного контакту. Вербальне спілкування. Запитання у консультативному

процесі. Відкриті та закриті запитання. Проблема порад у консультативному процесі.

Основні поняття: підготовчий етап, налагоджувальний етап, діагностичний етап, рекомендаційний етап, контрольний етап, зустріч з клієнтом, зняття психологічних бар'єрів, емпатичне слухання, вербальна підтримка, зеркалізація, перифраза, узагальнення, інтерпретація.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III. НАПРЯМКИ ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ

Тема 6: Види психологічного консультування в залежності від індивідуальних особливостей клієнта.

Види психологічного консультування за тривалістю роботи. Разова консультація власне психологічного характеру. Короткотривале консультування, його види. Послідовність дій психолога у ході короткотривалого консультування просвітницько-рекомендаційного характеру та власне психологічного характеру. Середньотривале та довготривале консультування.

Віково-психологічне консультування. Взаємини батьків з дітьми-дошкільниками. Консультування батьків молодших школярів. Розв'язання психолого-педагогічних проблем підліткового віку. Консультування батьків юнаків та дівчат.

Сімейне консультування. Основні питання сімейного консультування. Психологічна допомога майбутньому подружжю. Типові проблеми сім'ї та допомога, психолога-консультанта у їх розв'язанні. Взаємини подружжя з їх батьками. Форми і методи сімейного консультування.

Професійне консультування. Психологічні проблеми, профконсультування. Завдання і типи професійної консультації школярів: формуючий і довідково-інформаційний. Формування професійних намірів. Вікові особливості вибору професії. Консультування з проблем зміни місця роботи та зміни професії.

Особливості професійного консультування у кризовому суспільстві.

Індивідуальне консультування. Загальне уявлення про індивідуальне консультування. Основні правила індивідуального консультування. Психологічна інформація як основа консультування. Вимоги до психологічної інформації та її повідомлення клієнту.

Групове консультування. Група як колективний клієнт. Особливості психологічного консультування групи. Основні форми групового консультування. Види соціально-психологічного тренінгу і його завдання. Групові принципи та форми особистісних стосунків у тренінгових групах, основні види тренінгових вправ.

Дистанційне консультування. Особливості телефонної психологічної допомоги.

Основні принципи роботи та етика телефонного консультування. Специфіка телефонного діалогу. Помилки телефонного діалогу і майстерності його завершення.

Консультативне листування як форма психологічної допомоги.

Основні поняття: разова консультація, короткотривале консультування, середньотривале консультування, довготривале консультування, віково-психологічне консультування, нестандартна дитина, поведінка-виклик, конфлікти, компроміс, сімейне консультування, психологічна несумісність, індивідуальне консультування, групове консультування, професійне консультування, дистанційне консультування, соціально-психологічний тренінг.

Тема 7: Характеристика психодинамічного напрямку в теорії та практиці психологічного консультування

Психодинамічний напрямок в теорії та практиці психологічного консультування. Класичний психоаналіз З. Фрейда. Опис консультативного і психотерапевтичного процесу в класичному психоаналізі З. Фрейда.

Аналітична психологія К. Юнга. Вплив аналітичної психотерапії Юнга на консультативну терапію і практику. Опис консультативного процесу за К. Юнгом.

Індивідуальна психологія А. Адлера. Опис консультативного та психотерапевтичного процесу. Психотехніка в аналітичній психотерапії А. Адлера.

Основні поняття: психодіагностика, психоаналіз З. Фрейда, катарсис, антикатарсис, аналітична психологія К. Юнга, індивідуальна психологія А. Адлера.

Тема 8: Характеристика напрямків психологічного консультування: поведінковий, когнітивний

Поведінковий напрямок психологічного консультування. Походження біхевіорального напрямку консультативної психології. Мета психологічної допомоги в поведінковому напрямку, роль психолога консультанта, вимоги до клієнта. Опис консультативного процесу. Основні психотехніки біхевіорального консультативного напрямку.

Когнітивний напрямок у психологічному консультуванні. Суть когнітивного підходу у консультативній практиці. Основні підходи когнітивного напрямку: раціонально-емотивна терапія (РЕТ) А. Елліф, когнітивна терапія А. Бека, реальнісна теорія У. Глассера.

Основні поняття: поведінковий напрямок, когнітивний напрямок, РЕТ А. Елліна, когнітивна терапія А. Бека, реальнісна теорія У. Глассера.

Тема 9: Гуманістичний напрямок у психологічному консультуванні

Гуманістичний напрямок у психологічному консультуванні. Загальна характеристика гуманістичного консультативного напрямку. Основні течії гуманістичної терапії: власне екзистенційна терапія, роджеріанський напрямок, гештальт-консультування, трансперсональна психотерапія С. Грофа.

Основні поняття: гуманістичний напрямок, екзистенційна терапія, гештальт-консультування, трансперсональна психотерапія С. Грофа.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви	Кількість годин
-------	-----------------

змістових модулів і тем	денна форма				заочна форма			
	усього	у тому числі			усього			
		л	п	с.р.		л	п	с.р.
1	2	3	4	5	7	8	9	10
Модуль 1								
Змістовий модуль I. Загальне уявлення про психологічне консультування								
Тема 1. Основна проблематика та особливості розвитку психологічної допомоги у сучасному світі	10	2	2	6	9	1	-	8
Тема 2. Психологічне консультування та інші види психологічної допомоги	10	2	2	6	9	-	1	8
Разом за змістовим модулем	20	4	4	12	18	1	1	16
Змістовий модуль II. Організація та проведення психологічного консультування								
Тема 3. Організація консультативного процесу	10	2	2	6	10	1	1	8
Тема 4. Особистість психолога-консультанта у консультативному процесі	10	2	2	6	9	1	-	8
Тема 5. Проведення психологічного консультування, його основні етапи та процедури	10	2	2	6	11	1	-	10
Всього за змістовим модулем	30	6	6	18	30	3	1	26
Змістовий модуль III. Напрямки психологічного консультування								
Тема 6. Види психологічного консультування	10	2	2	6	10	1	1	8
Тема 7. Характеристика психодинамічного напрямку в теорії та практиці психологічного консультування	10	2	2	6	11	1	-	10

Тема 8. Характеристика напрямків психологічного консультування: поведінковий, когнітивний	10	2	2	6	10	1	1	8
Тема 9. Гуманістичний напрямок у психологічному консультуванні	10	2	2	6	11	1		10
Всього за змістовим модулем	40	8	8	24	42	4	2	36
Усього годин	90	18	18	54	90	8	4	78

5. Темі семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1.	Психологічне консультування: загальна характеристика	2	1
2.	Психологічне консультування та інші види психологічної допомоги	2	-
3.	Організація консультативного процесу	2	1
4.	Рамки психологічного консультування. Особистість консультанта	2	-
5.	Етапи консультування. Техніки консультування. Консультативний контакт.	2	-
6.	Види психологічного консультування в залежності від індивідуальних особливостей клієнта	2	1
7.	Характеристика психодинамічного напрямку в теорії та практиці психологічного консультування	2	-
8.	Характеристика напрямків психологічного консультування: поведінковий, когнітивний	2	1
9.	Гуманістичний напрямок у психологічному консультуванні	2	-
Усього:		18	4

Плани семінарських занять

Семінарське заняття 1

Тема: Психологічне консультування: загальна характеристика План

I. Питання для обговорення:

1. Поняття про психологічну допомогу.
2. Основні передумови та джерела виникнення психологічної допомоги.
3. Становлення психологічної допомоги як соціального інституту та професії.

Основні поняття: психологічна допомога, екзистенція, персоналізація, соціальна допомога, психічне здоров'я, шкільне консультування, професійне консультування, крос-культурна проблематика, управлінське консультування.

II. Завдання для самостійної роботи:

1. Основна проблематика та особливості розвитку психологічної допомоги у сучасному світі:

- Психічний (духовний) розвиток дитини.
- Екзистенційні та особистісні проблеми підлітка.
- Шлюб та сім'я.
- Психічне та особистісне здоров'я.
- Проблеми похилого віку. Психологічна допомога помираючому та психотерапія непоправного лиха.
- Місця ув'язнення, лікарні, казарми, студентські містечка.
- Психологічна допомога у кризових ситуаціях.
- Шкільне консультування.
- Професійне консультування.
- Крос-культурна проблематика.
- Управлінське консультування.

Література:

1. Абрамова Г. С. Психологическое консультирование. Теория и опыт. : учебное пособие / Г. С. Абрамова. – М. : «Академия», 2001.
2. Айви А. Е. Психологическое консультирование и психотерапия. Методы, теории и техники: Практическое руководство / А. Е. Айви, М. Б. Айви, Л. Саймэк-Даунинг. – М., 1999.
3. Бондаренко О. Ф. Психологічна допомога особистості : навч. посібник для студ. ст. курсів психол. фак. та від-нь ун-тів / О. Ф. Бондаренко. – Харків : Фоліо, 1996.
4. Кочюнас Р. Основы психологического консультирования / Р. Кочюнас. – М. : «Академический проект», 1999.
5. Немов Р.С. Психологическое консультирование : учебник / Р. С. Немов.

– М. : Владос, 2001.

Семінарське заняття 2

Тема: Психологічне консультування та інші види психологічної допомоги

План

I. Питання для обговорення:

1. Поняття психологічного консультування.
2. Принципи психологічного консультування: добровільною, доброзичливою і безоцінним ставленням до клієнта, забезпечення конфіденційності зустрічі, професійної мотивованості та ін.
3. Умови результативності психологічного консультування. Наявність реальної психологічної проблеми клієнта. Тривалість консультування. Виконання рекомендацій. Сприятлива атмосфера.
4. Психокорекція та психотерапія як види психологічної допомоги.

Основні поняття: психологічне консультування, принцип добровільності, принцип доброзичливості, принцип конфіденційності, принцип професійної мотивованості, принцип розмежування особистісних та професійних стосунків психотерапія, психокорекція, позиція «зверху», позиція «на рівних», позиція «радника».

II. Завдання для самостійної роботи:

1. Причини недостатньої результативності психологічного консультування.
  - Незнання психологом законів психологічного розвитку.
  - Відсутність оптимальних умов.
  - Небажання клієнта слідувати рекомендаціям психолога та ін.

Література:

1. Абрамова Г. С. Психологическое консультирование. Теория и опыт. : учебное пособие / Г. С. Абрамова. – М. : «Академия», 2001.
2. Айви А. Е. Психологическое консультирование и психотерапия. Методы, теории и техники: Практическое руководство / А. Е. Айви, М. Б. Айви, Л. Саймэк-Даунинг. – М., 1999.
3. Алешина Ю. Е. Индивидуальное и семейное консультирование / Ю. Е. Алешина. – М., 1994.
4. Бондаренко О. Ф. Психологічна допомога особистості : навч. посібник для студ. ст. курсів психол. фак. та від-нь ун-тів / О. Ф. Бондаренко. – Харків : Фоліо, 1996.
5. Кочюнас Р. Основы психологического консультирования / Р. Кочюнас. – М. : «Академический проект», 1999.

Семінарське заняття 3

Тема: Організація консультативного процесу.

План

I. Питання для обговорення:

1. Організація роботи психологічної консультації.

- Загальні питання та режим роботи психологічної консультації.
- Розподіл обов'язків між працівниками психологічної консультації.
- Взаємодія психолога-консультанта з іншими спеціалістами-консультантами.

2. Підготовка до проведення психологічного консультування.

- Вибір приміщення і обладнання місця.
- Забезпечення консультації папером, технікою, комп'ютером.
- Придбання спеціальної літератури.

3. Тестування у практиці психологічного консультування.

- Значення та вимоги до тестування під час психологічного консультування.
- Умови застосування психологічних тестів та їх різноманітність.

Основні поняття: психологічна консультація, секретар-референт, помічник-лаборант, розповідь-сповідь.

Література:

1. Алешина Ю. Е. Индивидуальное и семейное консультирование / Ю. Е. Алешина. – М., 1994.

2. Бондаренко О. Ф. Психологічна допомога особистості : навч. посібник для студ. ст. курсів психол. фак. та від-нь ун-тів / О. Ф. Бондаренко. – Харків : Фоліо, 1996.

3. Кочюнас Р. Основы психологического консультирования / Р. Кочюнас. – М. : «Академический проект», 1999.

Семінарське заняття 4

Тема: Рамки психологічного консультування. Особистість консультанта.

План

I. Питання для обговорення:

1. Роль і місце консультанта у консультативному процесі. Класифікація та найважливіші рольові функції психолога-консультанта.

2. Професійна підготовка психолога-консультанта та підвищення його професійної кваліфікації.

3. Загальноосвітня наукова підготовка, освоєння ряду розділів психології, підготовка в галузі психологічного консультування.

Основні поняття: психолог-консультант, професіонал-консультант, психічна реальність, консультант, соціальний психолог, емпатія, відкритість, доброзичливість, безоцінне ставлення до клієнта, особистісне піклування.

II. Завдання для самостійної роботи:

1. Основні вимоги до психолога-консультанта:

- Загальні вимоги до психологічного консультування та до психолога-консультанта.
- Спеціальні вимоги до психолога-консультанта в різних галузях психологічного консультування.

Література:

1. Абрамова Г. С. Психологическое консультирование. Теория и опыт. : учебное пособие / Г. С. Абрамова. – М. : «Академия», 2001.

2. Айви А. Е. Психологическое консультирование и психотерапия. Методы, теории и техники: Практическое руководство / А. Е. Айви, М. Б. Айви, Л. Саймэк-Даунинг. – М., 1999.

3. Бондаренко О. Ф. Психологічна допомога особистості : навч. посібник для студ. ст. курсів психол. фак. та від-нь ун-тів / О. Ф. Бондаренко. – Харків : Фоліо, 1996.

4. Кочюнас Р. Основы психологического консультирования / Р. Кочюнас. – М. : «Академический проект», 1999.

5. Немов Р.С. Психологическое консультирование : учебник / Р. С. Немов. – М. : Владос, 2001.

Семінарське заняття 5

Тема: Етапи консультування. Техніки консультування. Консультативний контакт.

План

I. Питання для обговорення:

1. Проведення психологічного консультування.
  - Основні етапи психологічного консультування: підготовчий, налагоджувальний, діагностичний, рекомендаційний, контрольний.
2. Техніка психолога-консультанта.
  - Зустріч клієнта у психологічній консультації. Початок бесіди з клієнтом.
  - Зняття психологічної напруги у клієнта та активізація його розповіді на стадії сповіді. Техніка при інтерпретації сповіді клієнта.
  - Дії консультанта при дачі клієнту порад і рекомендацій. Техніка завершального етапу психологічного консультування. Загальні правила ведення психологічного консультування.

Основні поняття: підготовчий етап, налагоджувальний етап, діагностичний етап, рекомендаційний етап, контрольний етап, зустріч з клієнтом, зняття психологічних бар'єрів, емпатичне слухання, вербальна підтримка, зеркалізація, перифраза, узагальнення, інтерпретація.

II. Завдання для самостійної роботи:

1. Засоби ведення консультативного процесу.
  - Невербальні засоби консультативного контакту.
  - Вербальне спілкування.
  - Запитання у консультативному процесі. Відкриті та закриті запитання.
  - Проблема порад у консультативному процесі.

Література:

1. Абрамова Г. С. Психологическое консультирование. Теория и опыт. : учебное пособие / Г. С. Абрамова. – М. : «Академия», 2001.
2. Айви А. Е. Психологическое консультирование и психотерапия. Методы, теории и техники: Практическое руководство / А. Е. Айви, М. Б. Айви, Л. Саймэк-Даунинг. – М., 1999.
3. Алешина Ю. Е. Индивидуальное и семейное консультирование / Ю. Е. Алешина. – М., 1994.
4. Бондаренко О. Ф. Психологічна допомога особистості : навч. посібник для студ. ст. курсів психол. фак. та від-нь ун-тів / О. Ф. Бондаренко. – Харків : Фоліо, 1996.
5. Кочюнас Р. Основы психологического консультирования / Р. Кочюнас. – М. : «Академический проект», 1999.
6. Немов Р.С. Психологическое консультирование : учебник / Р. С. Немов. – М. : Владос, 2001.

Семінарське заняття 6

Тема: Види психологічного консультування в залежності від індивідуальних особливостей клієнта.

План

I. Питання для обговорення:

1. Види психологічного консультування за тривалістю роботи.
2. Разова консультація власне психологічного характеру.
3. Короткотривале консультування, його види.
4. Послідовність дій психолога у ході короткотривалого консультування просвітницько-рекомендаційного характеру та власне психологічного характеру.
5. Середньотривале та довготривале консультування.
6. Дистанційне консультування. Особливості телефонної психологічної допомоги.
7. Основні принципи роботи та етика телефонного консультування. Специфіка телефонного діалогу. Помилки телефонного діалогу і майстерності його завершення.

Основні поняття: разова консультація, короткотривале консультування, середньотривале консультування, довготривале консультування, віково-психологічне консультування, нестандартна дитина, поведінка-виклик, конфлікти, компроміс, сімейне консультування, психологічна несумісність, індивідуальне консультування, групове консультування, професійне консультування, дистанційне консультування, соціально-психологічний тренінг.

II. Завдання для самостійної роботи:

1. Віково-психологічне консультування.
  - Взаємини батьків з дітьми-дошкільниками.
  - Консультування батьків молодших школярів.
  - Розв'язання психолого-педагогічних проблем підліткового віку.
  - Консультування батьків юнаків та дівчат.
2. Сімейне консультування.
  - Основні питання сімейного консультування.
  - Психологічна допомога майбутньому подружжю.
  - Типові проблеми сім'ї та допомога, психолога-консультанта у їх розв'язанні. Взаємини подружжя з їх батьками.
  - Форми і методи сімейного консультування.
3. Професійне консультування.
  - Психологічні проблеми, профконсультування.
  - Завдання і типи професійної консультації школярів: формуючий і довідково-інформаційний.
    - Формування професійних намірів.
    - Вікові особливості вибору професії.
    - Консультування з проблем зміни місця роботи та зміни професії.

4. Індивідуальне консультування.

- Загальне уявлення про індивідуальне консультування.
- Основні правила індивідуального консультування.
- Психологічна інформація як основа консультування.
- Вимоги до психологічної інформації та її повідомлення клієнту.

5. Групове консультування.

- Група як колективний клієнт.
- Особливості психологічного консультування групи.
- Основні форми групового консультування.
- Види соціально-психологічного тренінгу і його завдання.
- Групові принципи та форми особистісних стосунків у тренінгових групах, основні види тренінгових вправ.

Література:

1. Абрамова Г. С. Психологическое консультирование. Теория и опыт. : учебное пособие / Г. С. Абрамова. – М. : «Академия», 2001.
2. Айви А. Е. Психологическое консультирование и психотерапия. Методы, теории и техники: Практическое руководство / А. Е. Айви, М. Б. Айви, Л. Саймэк-Даунинг. – М., 1999.
3. Алешина Ю. Е. Индивидуальное и семейное консультирование / Ю. Е. Алешина. – М., 1994.
4. Бондаренко О. Ф. Психологічна допомога особистості : навч. посібник для студ. ст. курсів психол. фак. та від-нь ун-тів / О. Ф. Бондаренко. – Харків : Фоліо, 1996.
5. Кочюнас Р. Основы психологического консультирования / Р. Кочюнас. – М. : «Академический проект», 1999.
6. Немов Р.С. Психологическое консультирование : учебник / Р. С. Немов. – М. : Владос, 2001.

Семінарське заняття 7

Тема: Характеристика психодинамічного напрямку в теорії та практиці психологічного консультування.

План

I. Питання для обговорення:

1. Психодинамічний напрямок в теорії та практиці психологічного консультування.
2. Класичний психоаналіз 3. Фрейда. Опис консультативного і психотерапевтичного процесу в класичному психоаналізі 3. Фрейда.
3. Аналітична психологія К. Юнга. Вплив аналітичної психотерапії Юнга на консультативну терапію і практику. Опис консультативного процесу за К. Юнгом.
4. Індивідуальна психологія А. Адлера. Опис консультативного та психотерапевтичного процесу. Психотехніка в аналітичній психотерапії А. Адлера.

Основні поняття: психодіагностика, психоаналіз З. Фрейда, катарсис, антикатарсис, аналітична психологія К. Юнга, індивідуальна психологія А. Адлера.

Література:

1. Абрамова Г. С. Психологическое консультирование. Теория и опыт. : учебное пособие / Г. С. Абрамова. – М. : «Академия», 2001.
2. Бондаренко О. Ф. Психологічна допомога особистості : навч. посібник для студ. ст. курсів психол. фак. та від-нь ун-тів / О. Ф. Бондаренко. – Харків : Фоліо, 1996.
3. Кочюнас Р. Основы психологического консультирования / Р. Кочюнас. – М. : «Академический проект», 1999.
4. Немов Р.С. Психологическое консультирование : учебник / Р. С. Немов. – М. : Владос, 2001.

Семінарське заняття 8

Тема: Характеристика напрямків психологічного консультивання: поведінковий, когнітивний.

План

I. Питання для обговорення:

1. Поведінковий напрямок психологічного консультивання. Мета психологічної допомоги в поведінковому напрямку, роль психолога консультанта, вимоги до клієнта. Опис консультативного процесу.
2. Когнітивний напрямок у психологічному консультиванні. Основні підходи когнітивного напрямку: раціонально-емоційна терапія (РЕТ) А. Елліф, когнітивна терапія А. Бека, реальнісна теорія У. Глассера.

Основні поняття: поведінковий напрямок, когнітивний напрямок, РЕТ А. Елліна, когнітивна терапія А. Бека, реальнісна теорія У. Глассера.

II. Завдання для самостійної роботи:

1. Походження біхевіорального напрямку консультативної психології.
2. Основні психотехніки біхевіорального консультативного напрямку.
3. Суть когнітивного підходу у консультативній практиці.

Література:

1. Абрамова Г. С. Психологическое консультирование. Теория и опыт. : учебное пособие / Г. С. Абрамова. – М. : «Академия», 2001.
2. Айви А. Е. Психологическое консультирование и психотерапия. Методы, теории и техники: Практическое руководство / А. Е. Айви, М. Б. Айви, Л. Саймэк-Даунинг. – М., 1999.
3. Бондаренко О. Ф. Психологічна допомога особистості : навч. посібник для студ. ст. курсів психол. фак. та від-нь ун-тів / О. Ф. Бондаренко. – Харків : Фоліо, 1996.
4. Кочюнас Р. Основы психологического консультирования / Р. Кочюнас. –

М. : «Академический проект», 1999.

5. Немов Р.С. Психологическое консультирование : учебник / Р. С. Немов. – М. : Владос, 2001.

Семінарське заняття 9

Тема: Гуманістичний напрямок у психологічному консультиванні.

План

I. Питання для обговорення:

1. Гуманістичний напрямок у психологічному консультиванні.
  - Загальна характеристика гуманістичного консультативного напрямку.
  - Основні течії гуманістичної терапії: власне екзистенційна терапія, роджеріанський напрямок, гештальт-консультивання, трансперсональна психотерапія С. Грофа.

Основні поняття: гуманістичний напрямок, екзистенційна терапія, гештальт-консультивання, трансперсональна психотерапія С. Грофа.

Література:

1. Бондаренко О. Ф. Психологічна допомога особистості : навч. посібник для студ. ст. курсів психол. фак. та від-нь ун-тів / О. Ф. Бондаренко. – Харків : Фоліо, 1996.
2. Кочюнас Р. Основы психологического консультирования / Р. Кочюнас. – М. : «Академический проект», 1999.
3. Немов Р.С. Психологическое консультирование : учебник / Р. С. Немов. – М. : Владос, 2001.

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1.	Описати значення «активного слухання» в процесі консультації. Дайте загальну характеристику навичок слухання.	6	8
2.	Розробити план роботи практичного психолога, описати найбільш актуальні запити з напряму «консультивання в освіті».	6	8
3.	Назвати основні мікротехніки навичок дослідження й дій. Описати специфіку роботи психолога-консультанта з дітьми різного віку.	6	8

4.	Здійснити підбір тренінгових вправ щодо розвитку навичок «активного слухання» й провести їх серед своїх однокурсників. Знайти серед знайомих таку сім'ю, де виховується одна дитина (підліток). З'ясувати соціальну ситуацію розвитку дитини, тип її взаємодії з батьками (узгоджувальний, пристосувальний, агресивний тощо).	6	8
5.	Проаналізувати типові труднощі в роботі спеціаліста-психолога з педагогічного консультування. Провести консультативну зустріч з батьками, які тривалий період конфліктують з дитиною. Запропонувати їм спільне обговорення ситуації. Описати можливі виходи із ситуації.	6	10
6.	Організувати групову дискусію із старшокласниками щодо їх взаємодії в класі. Спільно виробити рекомендації щодо запобігання конфліктів.	6	8
7.	Продіагностувати наявність спеціальних здібностей у себе або свого товариша. Розробити рекомендації щодо поліпшення того чи іншого типу здібностей.	6	10
8.	Запропонувати рекомендації щодо консультування з проблем шкільної дезадаптації дітей (віковий період – за власним вибором).	6	8
8.	Розробити програму розвитку комунікативних умінь, запропонуйте конкретні вправи та прийоми щодо зниження конфліктності в групі.	6	10
Всього		54	78

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ НА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТТЯХ:

1-2 бали – студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює більшу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати знання для виконання за зразком; користується додатковими джерелами.

3 бали – знання студента є достатньо ґрунтовними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює події з точки зору смислового взаємозв'язку, уміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки та залежності між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями.

Студент виявляє вміння рецензувати відповіді інших та опрацьовувати матеріал самостійно.

4 бали – студент володіє глибокими та міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та протиріччя процесів; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали; самостійно визначає окремі цілі власної учбової діяльності; вирішує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну.

5 балів – студент має системні, дієві знання, виявляє творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів-доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити й розв'язувати проблеми, самостійно здобувати та використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї; самостійно виконує науково-дослідну роботу; логічно і творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої обдарування та нахили.

7. Індивідуальні завдання

Індивідуальні навчально-дослідні завдання студента є видом його поза аудиторної самостійної роботи. ІНДЗ на молодших курсах спрямовуються на поглиблене вивчення окремих питань, тем курсу, на старших вони мають науково-дослідний характер і передбачають безпосередню участь студента у виконанні наукового дослідження і творчих завдань.

Тематика ІНДЗ теоретичного спрямування. Підготувати реферат і презентацію.

1. Назвати позитивні і негативні моменти при першій зустрічі психолога-консультанта з клієнтом.
2. Вказати ознаки негативного прогнозу подальшої взаємодії з клієнтом.
3. Охарактеризувати конкретні прийоми, що використовує психолог-консультант для зняття психологічної напруги у клієнта.
4. Описати хід проведення психологічної консультації із застосуванням прийому «зеркалізація».
5. Розробити схему проведення консультації на тему: «Взаємовідносини у колективі».
6. Описати хід індивідуальної консультації батьків: «Причини труднощів адаптації дитини до школи і шляхи взаємодії в їх подоланні».
7. Розробити орієнтовний план бесіди консультанта з клієнтом на тему: «Дитина уникає активного спілкування з однолітками».
8. Провести консультацію з підлітком на тему: «Мої батьки мене не розуміють».
9. Запропонувати схему проведення консультації на тему: «Шлюб і сім'я».

10. Проблема психологічної несумісності. Кризові ситуації в шлюбі.
11. Природа сімейних конфліктів та шляхи їх попередження.
12. Вікові особливості вибору професії.
13. Основні запити в сфері психолого-педагогічного консультування.
14. Консультування батьків та педагогів щодо взаємодії з дітьми різного віку.
15. Консультування з розвитку здібностей школярів.
16. Консультування з проблем шкільної адаптації та успішності.
17. Консультування з проблем профілактики дитячої злочинності, наркоманії та алкоголізму.
18. Консультативна бесіда як основний метод роботи консультанта
19. Психологічне консультування з особистісних проблем
20. Біхевіористичний напрям у консультуванні.
21. Когнітивний напрям у консультуванні.
22. Екзистенційний напрям у консультуванні.
23. Психоаналітичний напрям у консультуванні.
24. Консультування як психологічна допомога.
25. Історичні корені психологічного консультування.
26. Інтерв'ю як основний метод психоконсультування.
27. Використання психоаналітичної моделі характерів у консультуванні: шизоїдний тип, оральний тип, мазохіст, психопат, жорсткий тип.
28. Основні проблеми та поняття в практиці сімейного консультування.
29. Психологічні проблеми профконсультування.
30. Індивідуальне консультування як вид діяльності.
31. Механізми психологічного впливу в консультативній роботі.
32. Філософські засади психологічного консультування.
33. Етичні аспекти консультативної діяльності.

Критерії оцінювання ІНДЗ

При розробленні критеріїв оцінки за ІНДЗ береться за основу повнота і правильність виконання завдання, ступінь усвідомлення та розуміння студентом навчального матеріалу проблемного характеру; враховується здатність студента диференціювати, інтегрувати та уніфікувати отримані знання, застосовуючи наукову термінологію; уміння здійснювати самостійний пошук та використання додаткового матеріалу для глибокого, логічного і творчого аналізу вивченого; уміння творчо застосовувати теоретичні знання при виконанні практичних завдань; мовленнєве оформлення відповіді тощо.

2–3 балів – студент має початковий рівень знань; знає близько половини навчального матеріалу; здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача, повторити за зразком певну дію, описує явища, процеси без пояснень причин; за допомогою викладача здатен відтворити їх послідовність, слабо орієнтуються в поняттях, має фрагментарні навички в роботі з підручником, самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі, здатен давати відповіді на прості, стандартні запитання, виявляє інтерес до навчального матеріалу.

4–5 балів – студент знає більше половини навчального матеріалу, розуміє основний навчальний матеріал, здатний з помилками й неточностями дати визначення понять, сформулювати правило, здатен відтворити його з помилками та неточностями, має стійкі навички роботи з текстом підручника, може самостійно оволодіти більшою частиною заданого матеріалу, формулює поняття, наводить приклади, знає основні дати, орієнтується у хронології, підтверджує висловлене судження одним-двома аргументами; здатен використовувати наочні матеріали; відповіді непослідовні та нелогічні.

6–7 балів – студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює більшу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати знання при розв'язуванні задач за зразком; користується додатковими джерелами.

8–9 балів – студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основоположні теорії та факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; уміє наводити окремі власні приклади та підтвердження певних думок, застосовувати вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; самостійно користується додатковими джерелами; частково контролює власні навчальні дії; правильно використовує термінологію; складає таблиці та схеми.

10–11 балів – знання студента є достатньо повними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює події з точки зору смислового взаємозв'язку, уміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки та залежності між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями.

12–13 балів – студент володіє глибокими та міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та протиріччя процесів; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності; вирішує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну.

14–15 балів – студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів-доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити й розв'язувати проблеми, самостійно здобувати та використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї; самостійно виконує науково-дослідну роботу; логічно і творчо викладає матеріал у письмовій формі; розвиває свої обдарування та нахили.

8. Методи навчання

Лекції, пояснення, розповідь, бесіда, інструктаж, дискусія, диспут, ілюстрації, відеометод, дискусія, творчі завдання.

9. Методи контролю

Усне та письмове опитування, контрольні роботи, поточне тестування, інтерактивні вправи оцінка за індивідуальне навчально-дослідне завдання.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота										Сума	
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2			Змістовий модуль 3				ІНДЗ		КР
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9			
5	5	5	5	5	5	5	5	5	15	40	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену (диференційованого заліку)	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
64-74	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

Комплекс навчально-методичного забезпечення (у т. ч. на електронних носіях), підручники та навчальні посібники, періодичні видання, мультимедійні презентації за змістом тем, Інтернет-ресурси.

12. Рекомендована література

Основна література:

1. Абрамова Г. С. Психологическое консультирование. Теория и опыт. : учебное пособие / Г. С. Абрамова. – М. : «Академия», 2001.
2. Айви А. Е. Психологическое консультирование и психотерапия. Методы, теории и техники: Практическое руководство / А. Е. Айви, М. Б. Айви, Л. Саймэк-Даунинг. – М., 1999.
3. Алешина Ю. Е. Индивидуальное и семейное консультирование / Ю. Е. Алешина. – М., 1994.
4. Бондаренко О. Ф. Психологічна допомога особистості : навч. посібник для студ. ст. курсів психол. фак. та від-нь ун-тів / О. Ф. Бондаренко. – Харків : Фоліо, 1996.
5. Кочюнас Р. Основы психологического консультирования / Р. Кочюнас. – М. : «Академический проект», 1999.
6. Немов Р.С. Психологическое консультирование : учебник / Р. С. Немов. – М. : Владос, 2001.

Допоміжна

7. Аве-Лаллемант Графический тест «Звезды и волны» / Аве-Лаллемант. – СПб. : Речь, Семантика. – С. – 2002.
8. Ананьев Б. Г. Человек как предмет познания / Б. Г. Ананьев. – СПб. : Питер, 2001. – 288 с.
9. Анастаси Психологическое тестирование / Анастаси. – СПб. : Питер, 2000.
10. Венгер А. Л. Психологические рисуночные тесты иллюстрированное руководство / А. Л. Венгер. – М. : ВЛАДОС-ПРЕСС. – 2002.
11. Венгер А. Л. Психологическое консультирование и диагностика. Практическое руководство в 2 частях / А. Л. Венгер. – М. : Генезис. – 2001.
12. Венгер А. Л. Психологическое обследование младших школьников / А. Л. Венгер, Г. А. Цукерман. – М. : ВЛАДОС-ПРЕСС. – 2001.
13. Горбатов Д. С. Практикум по психологическому исследованию : учеб. Пособие / Д. С. Горбатов . – Самара : Издательский дом «Бахрах-М», 2000. – 248с.
14. Елисеев О. П. Практикум по психологии личности / О. П. Елисеев. – СПб. : Питер, 2000. – 560 с.
15. Кожухарь Г. С. Модель развития личности и ее практическое применение в психологической работе с учителями / Г. С. Кожухарь // Экспериментальные исследования возрастных особенностей школьников и студентов. – Уфа, 1994.
16. Кондратенко В. Т. Общая психотерапия : учебное пособие / В. Т. Кондратенко, Д. И. Донской, С. А. Игумнов. – 6-е изд., испр. – М. : изд. Института психотерапии, 2003.
17. Концептуальные и прикладные основы социальной психологии. –М. : Владос, 1995. – 554 с.
18. Кордонский М. Б., Ланцберг М. И. ТЕХНОЛОГИЯ ГРУППЫ. Заметки из области социальной психологии неформальных групп / М. Б. Кордонский, М. И. Ланцберг. – Одесса. – Туапсе 1996.

19. Собчик Л. Н. Мотивационный тест Хеккаузена. Практическое руководство / Л. Н. Собчик. – СПб. : Речь. – 2002.
20. Практическая психология. Инструментарий. – Ростов-на-Дону : Феникс. – 2002.
21. Психологическая диагностика / Под ред. М. А. Акимовой, К. М. Гуревича. – СПб. : Питер, 2003 – 652 с.
22. Реан А. А. Социальная педагогическая психология / А. А. Реан, Я. Л. Коломинский. – СПб. : Питер Ком, 1999. – 416 с.
23. Реан А. А. Практическая психодиагностика личности / А. А. Реан. – СПб. : Изд-во С.-Петербур. Универ., 2001. – 224 с.
24. Рогов Е. И. Личность в педагогической деятельности / Е. И. Рогов. – Ростов-на-Дону : Изд-во Рост. пед. ун-та. – 1994. – 240 с.
25. Собчик Л. Н. Метод портретных выборов – адаптированный тест Сонди. Практическое руководство / Л. Н. Собчик. – СПб. : Речь. – 2002.
26. Столяренко Л. Д. Основы психологии : практикум / Л. Д. Столяренко. – Москва : Феникс. – 1999.
27. Хорни К. Невротическая личность нашего времени. Самоанализ / К. Хорни. – М., 1993.
28. Хухлаева О. В. Основы психологического консультирования и психологической коррекции : учебное пособие / О. В. Хухлаева. – М. : «Академия», 2001.
29. Шмелев А. Г. Психодиагностика личностных черт / А. Г. Шмелев. – СПб. : Речь. – 2002.

13. Інформаційні ресурси

Інтернет ресурси:

1. <http://lib.pu.if.ua>. - Сайт наукової бібліотеки Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника.
2. <http://www.pu.if.ua/depart/PedagogicalPsychology/ua/4228/> - кафедра педагогічної та вікової психології.
3. <http://www.nbuv.gov.ua/> - Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського.
4. <http://hklub.npu.edu.ua/> - Наукова бібліотека національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова.
5. <http://www.koob.ru/> - електронна бібліотека «Куб».
6. <http://pro.fpko.ru/post-name/286/> - федерація психологів-консультантів онлайн.
7. <http://upsihologa.com.ua/> - портал професійних психологів України «У психолога».